

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

**“EN MAJOR BENEFICI DE LA CHRISTIANDAT.
PER A LA CONSERVACIÓ Y AUGMENT DE NOSTRA
SANTA FEE CATHÒLICA”. SOBRE LA PROPOSICIÓ
REIAL DE FELIP I (II DE CASTELLA) A LES CORTS
GENERALS DE LA CORONA D’ARAGÓ (1585)¹**

Santiago Maria Amer Pol

Dins l’empresa de publicació de textos jurídics històrics catalans que ha anat duent a terme la Generalitat de Catalunya en diferents col·leccions, trobam el volum corresponent al procés familiar del braç eclesiàstic català durant les Corts Generals de la Corona d’Aragó de l’any 1585.² Com el mateix nom indica, es tracta de la transcripció documental detallada de tot aquell periple parlamentari vist des de les actuacions del *braç*³ en qüestió. Naturalment, recull els moments comuns de les Corts: obertura, amb la proposició, sol·licitud o servei reial, i cloenda, amb el *solí*, o sanció per la majestat reial de las decisions preses en Corts; amb la proclamació, aquestes adquireixen força i obligatorietat de llei.

Formen el nostre estament els que estan sotmesos a la jurisdicció eclesiàstica (també els religiosos, monjos, membres d’ordes militars, tonsurats, minoristes, etc.), i no sols els qui han rebut el sagrament de l’orde en el seu triple grau (diaques, preveres i

¹ Aquest text s’estudià com a treball de Llengua i Literatura Catalanes en el Centre d’Estudis Teològics de Mallorca durant el curs acadèmic 2014-2015.

² *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés familiar del braç eclesiàstic.* Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia i Interior. Barcelona 2003.

³ Aquest és el nom en dret públic catalanoaragonès dels distints ordes socials. El mot *estament* es reserva més aviat per al que avui anomenam *cambrà*. Es constitueix amb tots els seus elements (president, porters, ambaixadors, *raonadors*, que comuniquen amb les dels altres braços, etc.). Hi tenen lloc els debats i votacions, mai a les sessions comunes, sotmeses a un rígid protocol d’escenificació de l’Estat com a cos polític (cap i membres = rei i braços), al qual els il·lustrats aplicaran després el terme *nació*, identificant-lo amb aquell. Així es veuen, depositaris de la sobirania, els braços durant una malaltia del rei en aquelles corts i a l’hora d’enfrontar la problemàtica successió de Carles II (Belenguer, E. [dir.]. *Història de la Corona d’Aragó. II. Època moderna (1479-1715). Ferran II i els Àustria.* Edicions 62. Barcelona 2007, pàg. 351-378).

bisbes). El grup és, doncs, nombrós i s'hi distingeixen dues castes de representació. Uns per raó del seu càrrec o dignitat, els quals, si no hi poden anar personalment, hi han d'enviar un *procurador*. Els altres, membres de comunitats o corporacions, han de procedir a l'elecció de representants (*síndichs*) a través del sistema tradicional de *sach e sort*. L'àmbit és el Principat de Catalunya i els Comtats del Rosselló i la Cerdanya, ens territorial al qual s'aplica la mateixa legislació d'*Usatges* i *Constitucions* («regne de Catalunya»), però distingit d'ençà del testament de Jaume I, anàlogament amb el Regne de Mallorca, que participa en les Corts de manera singular, prestant el seu reconeixement i mantenint el dret propi a sol·licitar legislació oportuna i enviar síndics al rei quan ho vulgui.⁴

Instituïdes les Corts Generals de la Corona d'Aragó com la suma de les particulars dels territoris constitutius, se celebren de qualque manera des dels primers temps de la unió i llur organització cristal·litza definitivament amb Pere el Cerimoniós al segle XIV. Aquestes, de 1585, segueixen escrupolosament totes les passes establertes. Així, no manquen, per exemple, els juraments reials de mantenir la unitat i indivisibilitat dels regnes de la Corona «deçà mar» i la vinculació amb els territoris itàlics («dellà mar»).

⁴ Veg. Udina, F., Udina, A., Sarasa, E., Muñoz, R., Piña, R. *La Corona d'Aragó. III. Corts i Parlaments*. Editorial Aragó, SA. Barcelona-Saragossa 1988, esp. pàg. 87-126. Piña, R. «Les institucions de les Balears: una resposta illenca als models catalans, des de l'associació regne de Mallorca - Principat», fins al setge final de la Guerra de Successió, pàg. 85. A: *Obra dispersa. Corona de Aragón. América Hispana*. Govern de les Illes Balears. Leonard Muntaner, editor. Palma 2007. *L'últim testament de Jaume I*. Parlament de les Illes Balears. J. J. De Olañeta, editor. Palma 2009. Piña Homs, R. *El Derecho histórico del Reino de Mallorca: fuentes e instituciones*, Ed. Cort. Palma 1993. apèndix documental: extensió d'una constitució catalana de les Corts Generals de Montsó de 1510-12 a Mallorca. Juan Vidal, J. «El Regne de Mallorca en temps de Carles V: balanç i perspectives». *Mayurqa* 2000, 26, pàg. 19, jurament de Carles I pels síndics mallorquins i capítols concedits per aquell al Regne, segons la referència de J. M. Quadrado a *Privilegios y franquicias de Mallorca* (Palma 1894, reed. Conselleria d'Educació i Cultura. Govern de les Illes Balears. Palma 2002, pàg. 139-141) «in curiis principatus Cathaloniae quae celebrabantur in aula cujusdam turris muri maritimi intus clausuram monasterii B. Francisci» (Corts de Barcelona, 2 d'agost de 1519).

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

Quant a la qüestió que ens ocupa, la proposició del rei, en català, ha d’ésser resposta, pel que fa al braç eclesiàstic, pel president d’honor comú, l’arquebisbe de Saragossa en aquest cas, que té a mà dreta i esquerra, respectivament, els presidents del català, el bisbe de Barcelona, i del valencià, l’ardiaca de València, procurador del seu arquebisbe. Ho fa amb una breu declaració, en un aragonès que es presenta ja molt castellanitzat.

Les proposicions reials durant les tres dinasties (Barcelona, Trastàmara i Habsburg) foren sovint discursos elaborats, peces retòriques amb grans mostres d’erudició que seguien de prop l’estil i les regles de l’oratória sagrada fins a figurar entre els clàssics de la literatura catalana.⁵ Tanmateix, no manquen exemples de llenguatge més espontani per part del mateix rei Pere III de la Corona.⁶ Durant la dinastia dels Habsburg s’introdueix el costum, que perdurarà en el breu període foral borbònic, de pronunciar de fet la proposició reial el protonotari. La pronuncia, doncs, el protonotari Miquel Climent, segurament redactor material i editor final del text. Malgrat la procedència valenciana d’aquest, l’escrivà del braç mostra en la transcripció un parlant de la zona oriental de l’idioma (confusió de les vocals àtones), encara que el notari del braç sigui lleidatà precisament.

En aquest cas, ens trobam davant un text que exclou en principi qualsevol artifici i que intenta mantenir en tot moment un clima de naturalitat i familiaritat, cosa que no significa que no hagi estat sotmès a una acurada elaboració. Podríem dir que el llenguatge és prou representatiu del català del segle XVI utilitzat entre les persones cultes i en els estaments elevats i cortesans. Model de llengua influït per l’ideal de claredat i precisió renaixentistes i

⁵ Martí de Riquer - Antoni Comas. *Història de la Literatura Catalana*. Part antiga. Vol. II per Martí de Riquer. Ed. Ariel. Barcelona ²1980, pàg. 338-346. Precisament el professor Riquer conclou el tema amb Carles I.

⁶ Per exemple, en la crítica conjuntura de la guerra amb Castella coneguda com a *guerra dels Peres*. Rafael Tasis. *La vida del rei En Pere III*, Ed. Aedos. Barcelona ²1961, pàg. 211-212, i en el mateix escenari de l’església col·legial de Montsó, actualment catedral de la Diòcesi de Barbastro-Montsó.

que supera la llengua medieval sense caure en els trets d'imitació servil castellana que caracteritzaran el model barroc, encara que incorpori alguns castellanismes. Recorda en bona mesura el que podem sentir encara entre alguns membres de l'aristocràcia mallorquina,⁷ sobretot quan el monarca intenta transmetre un clima de confiança i serenitat, com el propietari que s'explica davant els arrendadors o el pare que ho fa davant la *família* extensa (empleats domèstics inclosos), abandonat el plural majestàtic. De fet es presentarà a la fi amb aquest mot (*pare*) i descriurà i concebrà així el seu govern.

El monarca inicia el seu discurs amb el tema que hi apareixerà cíclicament, com una espècie de *ritornello*: la justificació de la seva dilatada absència de la Corona. Ens informa que les darreres Corts havien estat el 1563 i va semblant el parlament de manifestacions reiterades de la intenció de convocar-les i de visitar el país catalanoaragonès. Són reiterades també les manifestacions d'amor a «aquests regnes», que assegura portar sempre en el cor, i d'actuar en tot per beneficiar-los. D'aquesta manera presenta els fets històrics més grans del seu regnat, que aquells representants dels nostres avantpassats sentiren en la personal interpretació de llur rei. Naturalment no hi entren, per raons cronològiques, els dos fets que entelaren el final del seu regnat: la qüestió d'Antonio Pérez, que ocasionà els coneguts successos en el Regne d'Aragó, amb Corts particulars pocs anys després (1591) i algunes modificacions constitucionals, i el fracàs de l'armada per a la deposició d'Isabel I d'Anglaterra, perseguidora dels seus súbdits catòlics. No apareix la més mínima senya en aquestes Corts d'animadversió i el justícia d'Aragó hi pronuncia, segurament per darrera volta, les fórmules rituals: «Sa magestat acusa contumàtia a tots los citats y cridats en la present Cort y de gracia especial spera als absents per quatre dies pròximos, manant als síndich[s] de las universitats y procuradors de les particulars persones que dins los quatre dies

⁷ *La parla d'una classe social. Els senyors de Palma*. Tesi doctoral defensada a la Universitat de les Illes Balears per Antònia Sabater el 2011 i publicada en part com *Els senyors de Palma. Història oral*. Documenta Balear. Palma 2012.

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

facen fe de las ditas potestats; altrament, que no seran admesas. Y sa magestat prorroga y continua les presents Corts per a dimecres primer vinent que comptarem als tres de juliol, per al mateix lloch; y si serà feriat, per al primer dia no feriat, present.»

Introduït, doncs, el principi «en major benefici de la Christiandat y de aquestos Regnes [...], la conservació de la religió y fehe cathòlica y obediència de Santa Iglésia Romana [...], com a tot lo demés que tocava al bon govern, administració de la justítia y a la pau, benefici, quietut, conservació, seguretat y deffensa d’ells», comença la revista a les grans qüestions de política internacional, de la qual, per raons òbvies, preocupa principalment la Corona d’Aragó la constant amenaça turca en les seves costes. Les cursives són nostres.

Qüestió dels Vélez

«Considerant, poch après de les últimes Corts, los mals, robos y danys que los turchs y cossaris del Penyó de Vélez feyen en estes costes [...], me determiní de enviar la mia armada sobre de aquella plaça. Y axí se féu y fonch expugnada, de què va resultar y resulta lo beneffici y seguretat a aquestos Regnes que’s veu.»

Malta

Auxilia l’Orde Hospitaler en l’atac turc a la seva illa, cedida a aquell per son pare, de tanta importància estratègica, forma una armada potent per defensar-la, amb èxit «del qual ne resultà no manco reputació y honrra a mes Regnes que benefici públich a tota la christiandat».

Atacs turcs a l’Imperi i guerres civils i de religió a França

«Restant lo turch sentit y irritat de aquest succés y vehent la resistència que la mia armada li feia (ab lo ànimo danyat que sempre ha tingut y té de perseguir y molestar als christians) va

formar un potent exèrcit per a comètrer les terres del Emperador, mon germà, y casi al mateix temps los heretges y rebel·les de França començaren a molestar a son rey, mon germà; y per no faltar a ma sanch y principalment a la causa pública de la christiandat y de nostra santa fee cathòlica, vaig socórrer a tots dos y ab número de gent y diners differents vegades al dit rey, lo qual li fou de tanta importància que per medi d'ells (essent general del exèrcit son germà, que vuy és rey) vencé en batalla als rebel·les heretges.»

Flandes

Persistent aquest conflicte durant tot el regnat, intenta al principi «aquietar y pacificar ab amor y blanura los mals y danys que estaven presents y prevenir als esdevenidors», emperò no ho pot aconseguir «per la malícia y pertinàcia de alguns que estaven infectes en les coses de la religió», cosa que l'obliga a mantenir efectes militars i consumir recursos de tota casta «fins a acabarlos de reduhir a la obediència de la Iglésia Cathòlica Romana», ja que és un afer amb conseqüències que poden afectar tota la cristiandat («concliderant la gran importància dels dits estats y lo dany universal que del sobre dit resultava y podia resultar a mos Regnes, a tota la christiandat y particularment a las cosas de la religió cathòlica...»).

Rebel·lió a les Alpujarras

Se sufoca i venç aquesta rebel·lió de «los nou convertits del Regne de Granada», conflicte que perdurarà fins a l'expulsió de tots els moriscs el 1609 ja en el regnat de son fill i successor, amb conseqüències importants en la demografia, economia i redefinició dels límits lingüístics del català als Regnes de València i Aragó, començant per les mateixes localitats escenari tradicional de Corts Generals i d'aquestes en concret (Montsó, Binèfar), com a conseqüència dels processos de repoblació subsegüents.⁸

⁸ Per a una visió de conjunt, Montoya Abat, B. *Alacant, la llengua interrompuda*. Ed. Denes (Francesc Ferrer Pastor 1). València 1996. Especialment, del mateix autor: *Variació i desplaçament de llengües a Elda i Oriola durant l'Edat Moderna*. Institut d'Estudis Gil

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

Lepant i amenaça turca permanent. Qüestions d’Itàlia

«Per acudir a la causa pública de la christiandat, per la qual com a cathòlic príncep tanta major obligació tinch de tornar y amparar-la quants majors mercers he rebut de sa Divina Magestat, determiní de formar y juntar una molt grossa armada de galeras y altres vexells, ab molt número de gent y los aparells necessaris, per a què, juntant-se en Lliga ab la de Sa Santitat y de la Senyorie de Venècia, com se fêu, essent capità general d’ella don Juan de Àustria, mon germà, anassen a cercar la del enemich comú y la combatissen, com ho feren, envastint-la y guanyant ab lo divinal adjutori una de las més insignes y memorables victòrias que en molt temps se ha guanyat ab gran glòria y honrra de la christiandat y singular renom de mos súbdits y vassalls. *Y encara que de aquest tant dichós succés poguera yo tràurer algunas utilitats particulars, les postposí per les universals de la christiandat.*» Segueix, després de la victòria, atent al perill turc i a la pau a Itàlia, de tanta importància per al nostre país: «Veent yo que continuava de créixer lo número de la sua armada, per a *impedir-li que no pogués fer dany a la christiandat* y per altres designes, fonch necessari entretenir la mia y reforçar de gent, vitualles y monicions tots los ports y terres marítimes.⁹ Y també, per a conservar la pau de Itàlia, que de las deffensions de Gènova estigué molt prop de perturbar-se [...], ab lo cuydado que sempre he tingut y tinch de què dure la dita pau en Itàlia, ab la qual és estat Déu servit que *se haja conservat per més temps de vint-y-sinch anys, cosa may vista en altres*, ni tanta aparència de què ha de durar molts anys (mitjensant lo divinal adjutori), de hont tant gran bé, utilitat y seguretat resultà *a tota la christiandat y bona part a aquestos mos Regnes.*»

Albert. Diputació d’Alacant. Alacant 1986; i «Aproximació històrica a la interrupció de la transmissió intergeneracional del català (segles XVI-XX)», curset a la Universitat de les Illes Balears, 10-14 de juliol de 2000.

⁹ De fet, s’aprovà en aquestes Corts un pla de fortificació per a Alacant que presentà el seu síndic (figura al web de l’Arxiu de la Corona d’Aragó www.mecd.gob.es/cultura/archivos/archivos/aca.html) i pertanyen a aquesta època les monumentals construccions d’enginyeria militar a càrrec de professionals italians (Fratrin, Calvi, etc.), i conservades en part com a la ciutat de Mallorca, o totalment a la vila d’Eivissa, que constitueix Patrimoni de la Humanitat declarat per la UNESCO el 1999.

Successió de Portugal

Després de declarar un nou intent de presència i convocatòria de Corts, sorgeix aquest problema de repercussions profundes. Naturalment defensa la seva legitimitat, patent per a la historiografia moderna.¹⁰ Una altra vegada sura l'amenaça islàmica per la desfeta del rei D. Sebastião: «Succehí la jornada y mort del rey don Sebastião, mon nebot, que fou bastantíssima causa per a detenir leshores ma partida; y que's hagué de fer cara a las cosas de Àfrica y llevar la ocasió als enemichs de intentar altres que hagueren feta major la pèrdua y prevenint-ne algunas que hagueren causat novetat en los Regnes de la Corona de Portugal [...]. Fuy forsat fer los aparells que són necessaris y acudir yo mateix en persona a negoci tant important. Y axí, ab la mia presència y ser la causa tant justa com hera, fonch Déu servit de afavorir-la, de manera que ab breu temps se reduhí y aquietà tot; y après se acabaren de vèncer les isles dels Azors [on s'havia fet fort D. António, prior de Crato, amb els seus partidaris], ab la qual tingué fi la jornada y *vingueren a juntar-se los Regnes de Espanya y les Índies, lo qual, per a la seguretat y grandesa de la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica y poder yo millor resistir y ofèndrer a sos enemichs, és estat de gran importància.*» Acaba de formar-se l'imperi més gran que ha existit en extensió territorial, el primer globalitzat de fet, des de la base de l'expansió històrica de les tres grans corones hispàniques. Notem que es justifica únicament per la defensa de la fe catòlica i per les possibilitats i perspectives d'evangelització, immenses, que obre. És a l'imaginari respectar en principi escrupolosament totes les «nacions, races, llengües i pobles» (Ap 7,9) que l'integren i que s'hi puguin trobar.¹¹

¹⁰ Vegeu, p.ex., Pilar Vázquez Cuesta. *A língua e a cultura portuguesas no tempo dos Filipes*. Europa-America. 1988.

¹¹ Hi havia a Portugal durant els segles XV i XVI una consciència acusada d'ésser, d'ençà dels grans i primers descobriments, instrument del Messies per a l'evangelització del món i la realització del Regne de Crist, que s'havia iniciat amb la transformació del Congo (Angola i Congo actuals) en una monarquia cristiana de raça africana. El jesuïta António Vieira fou exponent en el Barroc d'aquesta mentalitat i d'un cert mil·lenarisme a *Clavis prophetarum*, amb aportacions tanmateix no menyspreables, Cf. António Vieira. *História do futuro. Introdução, actualização do texto e notas por Maria Leonor Carvalho Buescu*.

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

Entra el discurs en la recta final i adopta ja obertament el to paternal i familiar que esmentàvem. El rei ha volgut que se celebri en aquests regnes «lo casament de la infanta dona Catherina ab lo duch de Saboya», i després d’haver estat jurat com a hereu el príncep d’Astúries en els de Castella, no vol entretenir-s’hi més, malgrat greus negocis allà «y per lo molt que yo us ame, he volgut aportar en ma companya al príncep, mon fill, encara que és de tant poca edat y tan tendre y delicat, per a què ell y vosaltres vos conegau y des de ara ell vos prenga la affectió que yo desije que us tinga y vosaltres rebau lo contentament que no dupte haureu tingut de veure¹» i que sigui jurat hereu el príncep de Girona, «don Felip» com efectivament ho fou. El soli regi final fou a l’església parroquial de Sant Pere de Binèfar, car el rei sol·licità abandonar Montsó per amenaces de contagi pestilent, tement per la vida del príncep. Va ésser atorgat, encara que el nostre braç demanà que no s’invocàs com a precedent.

Acaba sense demanar serveis concrets, només genèricament, tal volta per la magnitud de les seves empreses o per compensació de tan perllongada absència, i amb un oferiment que sembla il·limitat de bona disposició per procurar el bé públic, quelcom que ens recorda el tradicional pactisme i les tasques que hauran de dur a terme els síndics: «...tractar lo vostre bé públich, bon govern de aquestos Regnes y llevar las ocasions que poden causar contencions, discòrdias y males voluntats y facilitar que·s visca en ells ab la justícia, pau, repòs y quietut que convé, vosaltres, com a tans bons vassalls, vos disposeu a mirar y tractar de tot lo que a aquest propòsit y a mon servey convindrà y persuadir-vos que per a tot lo que dalt està dit y lo demés que·us tocarà y serà de vòstron benefici, lo qual sempre tinch per meu propri, trobareu en mi tota la voluntat que poreu desijar, com ho mereix vostra gran y antiga fidelitat y lo entranyable amor que sempre me haveu tingut y sé que·m teniu.»

No hi ha dubte que ens trobam davant un petit tractat de teoria política i concretament de la manera com entenia el monarca la

Biblioteca de Autores Portugueses. Imprensa Nacional. Casa da Moeda. Vila da Maia 1982.

seva missió i el seu ofici, el bé comú, la justícia i la funció de l'Estat, concretada sobretot en la defensa, tret habitual de l'Edat Moderna. Àdhuc hi traspua la seva il·lusió per la pau, quan es gloria, i se'n meravella, d'un període dilatat (25 anys) en un territori habitualment conflictiu com era a l'època la península Itàlica. Creu que l'ha de procurar i a aqueix objectiu adreça els seus esforços diplomàtics i polítics, tanmateix sovint bèl·lics, perquè no hi ha altra sortida. No governa només en profit dels seus Estats o per la fama de la seva dinastia. Les constants al·lusions que fa al bé comú s'entenen de la Cristiandat sencera, incloent-hi prínceps a voltes enemics si tenen al davant l'amenaça anticristiana. Mantenir la fe catòlica i possibilitar-ne l'expansió, l'extensió de l'Evangelí, són objectius suprems i sembla sovint gairebé únics. Fora d'aquests gairebé tot és negociable i es mostra disposat a adaptar-se a territoris i constitucions molt dispars, els que formen o formaran el seu imperi immens. Desitja ésser segurament, com ho mostra en el nostre discurs, pare d'una multitud de famílies de pobles.

Certament crida l'atenció que poc més de cinc anys després faci valer la seva autoritat de forma tan dràstica recurrent a exèrcit estranger, encara que cal notar que els canvis introduïts en les Corts particulars de Tarassona, esmentades abans, s'ajustaren del tot als procediments legals.¹² Sabem que la realitat dels fets sol ésser més complexa que els ideals generosos, que, a llur torn, topen sempre amb la feblesa i limitació humanes, i fins i tot amb la malícia i el pecat. Però tot això no els invalida necessàriament. És diferent partir de la generositat o de l'egoisme, de l'interès particular o del bé comú, malgrat que caiguem mil vegades amb la mateixa pedra. Si no ens pensam últims, definitius, si sabem que hi ha Qualcú millor a qui servir, sempre podem esmenar-nos, tornar a començar. Si és així en la vida personal, no ho ha de ser

¹² Ho paga de comparar-ho amb la conducta de Felip IV (V de Castella) i la seva reacció durant i després de la guerra de Successió, quan es cregué exonerat del seu jurament davant el que també considerà rebel·lió per part dels súbdits, i amb l'autoria intel·lectual del famós regalista M. de Macanaz (cf. Aranda Pérez, José; Damião Rodrigues, Francisco José. *De republica Hispaniae: una vindicació de la cultura política en los reinos ibéricos en la primera modernidad*. 2008. ISBN 8477372098, pàg. 425-436. (Consultat en línia)

“En major benefici de la Christiandat. Per a la conservació y augment de nostra santa fee cathòlica”. Sobre la proposició reial de Felip I (II de Castella) a les Corts Generals de la Corona d’Aragó (1585)

en el governant, que, per la seva posició, és més vulnerable a la temptació d’ocupar el lloc de Déu i creure’s suprem?

Per això, podríem concloure que, per molt diferents que siguin les situacions, les realitats històriques que es donen de fet, les teories polítiques i els règims que regeixen en cada moment, les nacions o el mateix concepte d’aquestes: des del purament personal o ètnic dels temps medievals fins a l’estatal dels il·lustrats i llurs successors, passant pel romàntic que recuperà l’ètnic per dotarlo posteriorment de reivindicació política, hi ha quelcom que ha de mantenir-se sempre en un pla superior. La nostra civilització es troba més que mai en la disjuntiva de retornar al fatalisme o d’assegurar els fonaments d’allò que n’ha estat característic enfront d’altres, herència d’haver rebut l’Evangeli de Jesucrist: la dignitat de la persona humana, de cada persona, amb el respecte de la consciència individual i el concepte consegüent de llibertat.¹³ Malbaratar aquesta herència o adaptar-la de forma convenient és la responsabilitat de cada generació i singularment de la nostra.

Pensem que així ho vol expressar bellament la preciosa miniatura que conté la caplletra de les *Ordinacions fetes per lo senyor en pere terç rey darago sobre lo regiment de tots los officials dela sua cort*, en què apareix la disposició dels braços com es féu durant el discurs de què hem tractat i el soli regi. Però qui l’ocupa no és un monarca concret o una figura idealitzada, sinó el mateix Senyor Jesucrist gloriós, a semblança del model romànic i gòtic, revestit amb el *senyal* de les nostres barres.

¹³ De Tocqueville, A. *Sobre las religiones. Cristianismo, hinduismo e Islam*. Edición de Jean-Louis Benoît. Ediciones Encuentro (Filosofía 485). Madrid 2013. Títol original: *Notes sur le Coran et autres textes sur les religions*. Trad. Fernando Caro.